

Tổ chức công tác kế toán quản trị trong các doanh nghiệp xây dựng tại Nghệ An

VŨ THỊ PHƯƠNG THỤY*
NGUYỄN THỊ LƯƠNG**
VŨ VĂN BA***

Tóm tắt

Trước bối cảnh cạnh tranh và hội nhập, các doanh nghiệp cần hoàn thiện, tổ chức tốt công tác kế toán quản trị nhằm cung cấp thông tin cho nhà quản lý. Các thông tin đó phải đảm bảo yêu cầu phù hợp, tin cậy và kịp thời. Bài viết đánh giá thực trạng tổ chức công tác kế toán quản trị, trường hợp các doanh nghiệp xây dựng tại Nghệ An, trên cơ sở đó đề xuất giải pháp hoàn thiện công tác kế toán quản trị, giúp cho doanh nghiệp tồn tại và phát triển trong môi trường cạnh tranh khốc liệt.

Từ khóa: kế toán quản trị, doanh nghiệp xây dựng, Nghệ An

Summary

In the context of competition and integration, businesses should perfect and well implement management accounting to provide managers with adequate, reliable and timely information. This paper evaluates the current situation of management accounting in construction enterprises in Nghe An, and then proposes solutions to the improvement of management accounting, helping businesses survive and thrive in a fiercely competitive environment.

Keywords: management accounting, construction enterprises, Nghe An

GIỚI THIỆU

Kế toán quản trị là một vấn đề khá rộng lớn và phức tạp nhưng lại rất cần thiết, bởi vì nó là một trong các nhân tố góp phần vào sự tồn tại và phát triển của các doanh nghiệp nói chung và doanh nghiệp xây dựng tại Nghệ An nói riêng. Tổ chức kế toán quản trị đòi hỏi phải có sự hướng dẫn của Nhà nước, đồng thời phải có sự nỗ lực của bản thân từng doanh nghiệp. Để góp phần vào việc hoàn thiện tổ chức kế toán quản trị chi phí trong doanh nghiệp xây lắp, bài viết này nghiên cứu vấn đề kế toán quản trị tại các doanh nghiệp xây dựng tỉnh Nghệ An.

PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU

Để nghiên cứu công tác kế toán quản trị trong các doanh nghiệp xây dựng tại Nghệ An, nhóm tác giả thu thập thông tin từ Niên giám Thống kê tỉnh Nghệ An và kết quả khảo sát về phân loại doanh

NGHIỆP THEO LUẬT DOANH NGHIỆP 2014. Tiếp đó, nhóm tác giả lựa chọn và tiến hành khảo sát 25 doanh nghiệp xây dựng trong năm 2020. Các doanh nghiệp này chủ yếu thuộc loại hình công ty TNHH, thời gian thành lập phần lớn từ 1-5 năm (Bảng 1).

BẢNG 1: CƠ CẤU DOANH NGHIỆP XÂY DỰNG PHÂN THEO LOẠI HÌNH VÀ THỜI GIAN HOẠT ĐỘNG TRÊN ĐỊA BÀN

Tiêu chí	Số doanh nghiệp	Cơ cấu (%)
I. Theo loại hình		
Doanh nghiệp nhà nước	0	0
Công ty cổ phần	7	28
Công ty TNHH	18	72
Doanh nghiệp tư nhân	0	0
Doanh nghiệp 100% vốn nước ngoài	0	0
Công ty liên doanh	0	0
II. Thời gian hoạt động		
Mới thành lập dưới 1 năm	5	20
Từ 1-3 năm	9	36
Từ 3-5 năm	6	24
Từ 5-10 năm	4	16
Trên 10 năm	1	4

Nguồn: Tổng hợp phiếu khảo sát

*, **, ***, Trường Đại học Công nghệ Đông Á

Ngày nhận bài: 15/3/2022, Ngày phân biện: 05/4/2022; Ngày duyệt đăng: 15/4/2022

BẢNG 2: ÁP DỤNG CÁC NỘI DUNG KẾ TOÁN QUẢN TRỊ TRONG CÁC DOANH NGHIỆP XÂY DỰNG

Tiêu chí	Số doanh nghiệp	Cơ cấu (%)	Kết quả thực hiện	
			Tốt	Chưa tốt
I. Mục tiêu kế toán quản trị của doanh nghiệp				
Lập kế hoạch/dự toán	25	48,4	18	7
Tổ chức, điều hành	25	52,3	10	15
Kiểm tra, kiểm soát	25	60,5	19	6
Ra quyết định	25	28,8	8	17
II. Nội dung kế toán quản trị đang áp dụng				
Dự toán ngân sách	25	100	11	14
Kế toán chi phí phục vụ cho việc quản trị chi phí	17	68,9	10	7
Kế toán trách nhiệm	0	0	0	0
Thiết lập thông tin phục vụ cho việc ra quyết định ngắn hạn	6	24,5	4	2
Thiết lập thông tin phục vụ cho việc ra quyết định dài hạn	3	12,2	3	0

BẢNG 3: TÌNH HÌNH LẬP DỰ TOÁN TRONG CÁC DOANH NGHIỆP XÂY DỰNG

Tiêu chí	Số doanh nghiệp	Cơ cấu (%)	Kết quả thực hiện	
			Tốt	Chưa tốt
1. Dự toán doanh thu	17	68,1	14	3
2. Dự toán sản xuất	12	48,3	6	6
2. Dự toán chi phí chung	7	28,4	4	2
3. Dự toán chi phí bán hàng	1	4,6	1	0
4. Dự toán chi phí quản lý	7	28,8	4	2
5. Dự toán chi phí nguyên vật liệu trực tiếp	20	80,6	8	12
6. Dự toán chi phí nhân công trực tiếp	16	64,4	9	7
7. Dự toán chi tiền	12	48,3	6	6
8. Dự toán thu tiền	12	48,8	7	5
9. Dự toán bảng cân đối kế toán	4	16,6	1	3
10. Dự toán kết quả kinh doanh	10	40,5	4	6

BẢNG 4: LẬP CÁC BẢNG KẾ TOÁN THEO QUY ĐỊNH TRONG CÁC DOANH NGHIỆP XÂY DỰNG

Tiêu chí	Số doanh nghiệp	Cơ cấu (%)	Kết quả thực hiện	
			Tốt	Chưa tốt
1. Báo cáo thu chi tiền mặt hàng ngày	16	64,8	16	0
2. Báo cáo nợ phải thu khách hàng	19	76,6	15	4
3. Báo cáo tuổi nợ phải thu	0	0	0	0
4. Báo cáo chấp hành định mức tồn kho	2	8,3	0	2
5. Báo cáo nhập xuất tồn kho	18	72,5	15	3
6. Báo cáo tăng giảm nguyên giá tài sản cố định	2	8,4	1	1
7. Báo cáo chi tiết nguồn hình thành tài sản cố định	5	20,6	1	4
8. Báo cáo chi tiết nợ phải trả	14	56,6	10	4
9. Báo cáo phân tích nợ phải trả	0	0	0	0
10. Báo cáo tăng giảm nguồn vốn chủ sở hữu	5	20,2	1	4
11. Báo cáo chi tiết về doanh thu	16	64,3	14	2
12. Báo cáo chi tiết về giá vốn	13	52,7	8	5
13. Báo cáo chi tiết chi phí sản xuất	19	76,8	7	12
14. Báo cáo chi tiết giá thành sản xuất	11	44,4	6	5
15. Báo cáo chi tiết về chi phí bán hàng	3	12,5	2	1
16. Báo cáo chi tiết chi phí quản lý doanh nghiệp	14	56,5	7	7
17. Báo cáo chi tiết doanh thu - chi phí từng dự án	16	64,3	6	10

Nguồn: Tổng hợp từ bảng khảo sát

KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU

Tổ chức các nội dung kế toán quản trị

Bảng 2 cho thấy, các doanh nghiệp xây dựng trên địa bàn Nghệ An đang thực hiện khá đầy đủ mục tiêu và nội dung kế toán quản trị. Doanh nghiệp đã đưa ra mục tiêu áp dụng kế toán quản trị để phục vụ cho các công tác, như: Lập kế hoạch (48,4% doanh nghiệp thực hiện); Tổ chức, điều hành (52,3%); Kiểm tra, kiểm soát (60,5%); Ra quyết định (28,8%).

Về nội dung kế toán quản trị đang áp dụng, 100% doanh nghiệp lập dự toán ngân sách. Mặc dù vậy, công tác lập dự toán của các doanh nghiệp không thực hiện đồng bộ, chủ yếu dự toán về doanh thu (68,9% doanh nghiệp lập).

Lập dự toán và phân loại chi phí

Những loại dự toán được doanh nghiệp xây dựng chú trọng nhất là dự toán nguyên vật liệu trực tiếp (chiếm 80,6%), dự toán chi phí nhân công trực tiếp (64,4%), dự toán doanh thu (68,1%). Các loại dự toán còn lại chưa được các doanh nghiệp quan tâm. Trong ngành xây dựng, việc dự toán chi phí và doanh thu là bước đầu để tiết kiệm chi phí và vận dụng tốt nguồn lực cho doanh nghiệp, nên phần lớn các doanh nghiệp đều chú trọng trong việc dự toán chi phí hơn là các loại dự toán khác.

Để sản xuất có hiệu quả, thì việc lập định mức và xây dựng dự toán chi phí sản xuất là việc làm không thể thiếu cho kế hoạch sản xuất, kinh doanh. Lập dự toán chính xác sẽ tiết kiệm chi phí và tận dụng tối đa nguồn lực cho doanh nghiệp. Theo khảo sát của nhóm tác giả, kỹ thuật kế toán chi phí của doanh nghiệp xây dựng còn đơn giản, chỉ có 4 doanh nghiệp phân loại chi phí theo cách ứng xử của chi phí (chiếm 16%).

Lập các bảng về công tác kế toán

Doanh nghiệp đã xây dựng các loại báo cáo, trong đó trọng tâm là báo cáo nợ phải thu khách hàng, báo cáo nhập xuất tồn kho, báo cáo chi tiết chi phí sản xuất, báo cáo chi tiết doanh thu - chi phí từng dự án... (Bảng 4). Mặc dù vậy, qua đánh giá của nhóm tác giả, các doanh nghiệp mới chỉ dừng lại ở việc thống kê chứ chưa có sự phân tích các báo cáo.

Tình hình lập các báo cáo lợi nhuận theo C-V-P và theo dự án

Tại các doanh nghiệp xây dựng ở Nghệ An, doanh thu, chi phí, lợi nhuận

BẢNG 5: LẬP CÁC BÁO CÁO LỢI NHUẬN THEO C-V-P VÀ THEO DỰ ÁN TRONG CÁC DOANH NGHIỆP XÂY DỰNG

Tiêu chí	Số doanh nghiệp	Cơ cấu %	Kết quả thực hiện	
			Tốt	Chưa tốt
I. Báo cáo lợi nhuận theo C-V-P				
Có	4	16,5	2	2
Không	21	84,3		
II. Báo cáo kết quả hoạt động kinh doanh từng dự án				
Có	7	28,6	4	3
Không	18	72,4		

BẢNG 6: TỔ CHỨC BỘ MÁY VÀ SỰ KẾT HỢP VỚI KẾ TOÁN TÀI CHÍNH TRONG CÁC DOANH NGHIỆP

Tiêu chí	Số doanh nghiệp	Cơ cấu (%)	Kết quả thực hiện	
			Tốt	Chưa tốt
I. Tổ chức bộ máy kế toán quản trị				
Tách biệt với kế toán tài chính	1	4,3	1	0
Kết hợp với kế toán tài chính	24	95,7	18	6
II. Tổ chức chứng từ, tài khoản, sổ sách, báo cáo kế toán quản trị				
Tách biệt với kế toán tài chính	1	4,3	1	0
Kết hợp với kế toán tài chính	24	95,7	10	14

BẢNG 7: TỔNG HỢP CÁC KẾT QUẢ THỰC HIỆN KẾ TOÁN QUẢN TRỊ TRONG CÁC DOANH NGHIỆP XÂY DỰNG

STT	Tiêu chí	Số doanh nghiệp	Cơ cấu (%)
1	Số lượng doanh nghiệp áp dụng đúng chế độ kế toán	25	100
2	Số lượng doanh nghiệp áp dụng hình thức kế toán phù hợp	20	80
3	Số lượng doanh nghiệp sử dụng phương thức lao động kế toán hiệu quả	25	100
4	Số lượng doanh nghiệp lập đầy đủ các dự toán cần thiết	18	72
5	Số lượng doanh nghiệp lập đầy đủ các báo cáo cần thiết	13	52
6	Số lượng doanh nghiệp phân loại chi phí hiệu quả	8	32
7	Số lượng doanh nghiệp áp dụng phần mềm kế toán quản trị	10	40
8	Số lượng doanh nghiệp đào tạo nhân sự chuyên môn	6	24

Nguồn: Tổng hợp từ bảng khảo sát

đều được theo dõi riêng cho từng dự án, nhưng việc báo cáo kết quả hoạt động kinh doanh từng dự án lại chưa được coi trọng. Việc lập báo cáo lợi nhuận theo C-V-P mới chỉ có 16,5% doanh nghiệp thực hiện, báo cáo kết quả hoạt động kinh doanh từng dự án mới chỉ có 28% doanh nghiệp thực hiện (Bảng 5).

Thực trạng tổ chức bộ máy và nhân sự kế toán quản trị

Về tổ chức bộ máy và sự kết hợp với kế toán tài chính

Do đặc điểm quy mô của những doanh nghiệp được khảo sát là nhỏ và vừa, nên kế toán quản trị được kết hợp với kế toán tài chính, nhằm giảm thiểu chi phí cho doanh nghiệp. Mô hình kết hợp chiếm tỷ lệ gần 96% (Bảng 6).

Tình hình tổ chức nhân sự và kết quả thực hiện kế toán quản trị

Về tổ chức nhân sự

Qua khảo sát của nhóm tác giả, 76% nhân sự kế toán tại các doanh nghiệp xây dựng ở Nghệ An chưa được đào tạo về chuyên môn kế toán quản trị. Đa số các doanh nghiệp sử dụng Excel, không có phần mềm kế toán quản trị. Đây là một nguyên nhân dẫn đến sự yếu kém trong việc tổ chức kế toán quản trị tại các doanh nghiệp xây dựng ở Nghệ An.

Về kết quả thực hiện công tác kế toán quản trị

Bảng 7 cho thấy, thực trạng tổ chức công tác kế toán quản trị tại các doanh nghiệp xây dựng ở Nghệ An đang thực hiện ở mức độ khá. Các doanh nghiệp đã biết áp dụng đúng chế độ kế toán (100%) và lựa chọn cho mình một hình thức kế toán phù hợp (80%) với cơ cấu doanh nghiệp. Công tác kế toán quản trị được thực hiện khá tốt, các báo cáo, dự toán cần thiết được thực

hiện tương đối đầy đủ và hiệu quả, nhưng mới chỉ tập trung vào mặt doanh thu và chi phí sản xuất, chưa chú trọng đến các phương diện khác.

MỘT SỐ GIẢI PHÁP

Để hoàn thiện tổ chức công tác kế toán quản trị trong các doanh nghiệp xây dựng tại Nghệ An, dựa trên kết quả nghiên cứu, nhóm tác giả đề xuất một số giải pháp sau:

Một là, hoàn thiện việc phân loại chi phí sản xuất phục vụ cho quản trị doanh nghiệp

Để đáp ứng yêu cầu lập kế hoạch, kiểm soát và chủ động điều tiết chi phí, định giá dự thầu, chấp nhận hay không chấp nhận hợp đồng xây dựng của nhà quản trị, thì chi phí cần được phân loại theo mối quan hệ của chi phí với khối lượng hoạt động. Điều này giúp xác định khi mức độ của khối lượng hoạt động biến động, thì chi phí sẽ biến động như thế nào, biến động bao nhiêu và loại nào biến động để tương ứng với biến động của mức độ hoạt động.

Mục tiêu của cách phân loại trên giúp trang bị cho người lập báo cáo quản trị những nguyên tắc cơ bản của quá trình ra quyết định và phân tích mối quan hệ C-V-P. Phần lớn quá trình lập kế hoạch và ra quyết định phụ thuộc vào việc phân loại chi phí theo cách ứng xử của chi phí. Nhà quản trị muốn có thông tin tối ưu nhất để đưa ra quyết định sáng suốt trong sản xuất, kinh doanh, thì phải thấu hiểu về cách ứng xử chi phí theo khối lượng hoạt động.

Hai là, hoàn thiện tổ chức bộ máy kế toán quản trị

Để tổ chức bộ máy kế toán tốt, cần dựa vào quy mô hoạt động, mức độ phân cấp quản lý và trình độ của kế toán viên. Tổ chức bộ máy kế toán quản trị nhằm xác lập quyền hạn và trách nhiệm của cá nhân bộ phận; sắp xếp người làm kế toán vào các phần hành cụ thể một cách khoa học để thu thập, xử lý và cung cấp thông tin.

Đối với các công ty có quy mô lớn, phức tạp, nên áp dụng mô hình tách biệt giữa kế toán tài chính và kế toán quản trị. Khi đó, hệ thống kế toán quản trị được tổ chức riêng, tách rời hoàn toàn với kế toán tài chính về con người, tài khoản, sổ sách, báo cáo. Việc áp dụng theo mô hình kết hợp cần phải bố trí nhân sự một cách hợp lý, vì phải đảm nhiệm công việc kế toán tài chính và kế toán quản trị cùng lúc. Với những vị trí quan trọng, cần

sử dụng nhân sự có trình độ cao, nhiều kinh nghiệm. Do đó, doanh nghiệp cần có các chính sách tuyển dụng và đào tạo phù hợp. Sau khi bố trí nhân sự phù hợp, cần tiến hành phân công, phân nhiệm cho từng nhân viên và phối hợp giữa các nhân viên phòng kế toán, giữa các phòng ban với nhau. Phải thiết lập quy trình rõ ràng trong nội bộ phòng kế toán và giữa các phòng ban với nhau để việc thực hiện được dễ dàng và hiệu quả.

Bên cạnh đó, các doanh nghiệp cần vận dụng công nghệ thông tin vào kế toán tài chính và kế toán quản trị. Phần mềm kế toán sẽ giúp doanh nghiệp tiết kiệm được nhiều thời gian và chi phí hơn, đồng thời ít xảy ra sai sót số liệu hơn do tính năng tự động tính toán. Một số phần mềm kế toán thông dụng hiện nay có thể kể đến như: Misa, Fast, Asoft Metadata...

Ba là, nâng cao chất lượng kế toán viên

Kế toán viên cần nghiên cứu thật sâu về kế toán quản trị cả lý luận lẫn thực tiễn để có cái nhìn tổng quát nhất. Qua đó, tư vấn cho nhà quản trị doanh nghiệp hiểu rõ tầm quan trọng của kế toán quản trị và vận dụng tốt các nội dung của kế toán quản trị vào doanh nghiệp. Đồng thời, kế toán viên cần thường xuyên tham gia các cuộc hội thảo, nghiên cứu về kế toán quản trị để tăng cường các kỹ năng sử dụng phần mềm kế toán tài chính, phần mềm kế toán quản trị và các kỹ năng phân tích, tổ chức hệ thống thông tin kế toán trong môi trường tin học hóa.

Về phía các doanh nghiệp cũng cần thường xuyên tổ chức đào tạo, bồi dưỡng chuyên môn, nghiệp vụ và kiến thức tin học cho những người làm kế toán, đồng thời cập nhật chính sách, chế độ mới cho đội ngũ kế toán; xây dựng môi trường làm việc tích cực, quan hệ lao động hài hòa, lành mạnh; khen thưởng, kỷ luật phải đúng người, đúng việc...□

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Nguyễn Thị Thanh Hải (2013). *Hoàn thiện hệ thống chỉ tiêu đánh giá hiệu quả kinh doanh trong các doanh nghiệp xây dựng công trình giao thông thuộc Bộ Giao thông vận tải*, Luận án tiến sĩ, Trường Đại học Kinh tế Quốc dân
2. Nguyễn Bích Liên (2007). *Hoàn thiện công tác kế toán quản trị tại Công ty Phân bón Miền Nam*, Luận văn thạc sĩ, Trường Đại học Kinh tế Nghệ An
3. Lê Thị Mỹ Linh (2013). *Hoàn thiện công tác kế toán quản trị tại Công ty Cổ phần XNK Thủy sản Cà Ná*, Luận văn thạc sĩ, Trường Đại học Kinh tế Nghệ An
4. Nguyễn Hữu Phú (2013). *Tổ chức kế toán trách nhiệm trong các tổng công ty xây dựng thuộc Bộ Giao thông Vận tải*, Luận án tiến sĩ, Trường Đại học Kinh tế Nghệ An